

УДК 658:330

КУДЛАЙ В.С. к.е.н.

м. Київ

АНАЛІЗ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Анотація. У статті проведено аналіз бізнес-середовища промислових підприємств, досліджено місце і роль ключових факторів, що впливають на розвиток цього середовища. У процесі дослідження було оцінено можливість впливу промислових підприємств на розвиток бізнес-середовища.

Ключові слова: бізнес-середовище, фактори розвитку, конкурентне середовище, промислове підприємство.

Аннотация В статье проведен анализ бизнес-среды промышленных предприятий, исследовано место и роль ключевых факторов, которые влияют на развитие этой среды. В процессе исследования была оценена возможность влияния промышленных предприятий на развитие бизнес-среды.

Ключевые слова: бизнес-среда, факторы развития, конкурентная среда, промышленное предприятие.

Abstract. This article analyses the business environment of industrial companies, researches the place and role of key factors that influencing the development of this environment. During the research was evaluated the ability to influence industrial development in the business environment.

Key words: business environment, development factors, competitive environment, industrial plant

Розробка програми розвитку більшості підприємств починається з аналізу зовнішнього середовища, яке буде здійснювати вплив на його діяльність.

Зовнішнє середовище можна поділити на макросередовище (середовище непрямого впливу) і мікросередовище (середовище прямого впливу).

Постановка проблеми. Завдання аналізу зовнішнього середовища полягає у:

- встановленні і оцінці факторів, які впливають на діяльність організації і які складають загрозу чи сприяють розвитку підприємства;
- вивченні змін, які впливають на поточну діяльність організації, і встановленні їх тенденцій.

Слід відзначити, що в науковій літературі немає єдиної думки щодо визначення складу основних факторів, як мікро- так і макросередовища.

До факторів макросередовища відносяться економічні фактори, політичні фактори, технологічні фактори.

До факторів мікросередовища відносяться споживачі, конкуренти, постачальники.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблематику розвитку бізнес-середовища досліджено в працях багатьох видатних закордонних та вітчизняних науковців, а саме Л.В. Соколової, О.О. Євдоченко, А.Ф. Павленко, А.А. Лактионової, С.В. Козловського та інших.

Автори А.Ф. Павленко і А.В. Войчак розглядають бізнес-середовище як сукупність кількох частин, перша з яких характеризується зовнішніми умовами та силами і є не керованою підприємством. До особливостей другої віднесено об'єкти, з якими контактує підприємство і на котрих певною мірою може впливати.

А.А. Лактионова розподіляє бізнес-середовище на внутрішнє і зовнішнє. При цьому звертається увага на його мінливість та відносну гнучкість економічної системи щодо можливостей реагування на зміни середовища.

Мета статті проведення аналізу бізнес-середовища промислових підприємств, та визначення його ключових факторів.

Виклад основного матеріалу. Згідно з даними Державного комітету статистики України позитивні тенденції зростання економіки країни, які були розпочаті в 2001 році.

Дослідимо економічне середовища України, тенденції його розвитку та зміни, які відбувалися за роки незалежності. Здобуття державної незалежності, зміна політичного устрою, демократизація суспільного життя відкрили простір для формування ринкових відносин. Такий крутий поворот не міг відбутися без втрат. Це передбачалося з самого початку економічних перетворень, але оцінки очікуваних труднощів були істотно занижені.

Україні не вдалося уникнути класичної схеми економічних криз, яка спіткала й інші постсоціалістичні та пострадянські країни. Ця схема охоплює всі основні кризові цикли – структурно-технологічний, інвестиційно-фондовий і грошово-кредитний. Україна однак довела, що у процесі ринкової трансформації її економіка стала більш загартованою та стійкою до негативних зовнішніх впливів. Національна економіка вступила в етап економічного зростання. Однак, всі ці зміни у загальному середовищі бізнесу необхідно розглядати з декількох сторін.

Ознакою цього є суттєве уповільнення темпів зростання ключових показників економічної динаміки.

Реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) у січні–листопаді 2012р. порівняно з відповідним періодом попереднього року збільшився на 2,2% (рис. 1). Зростання ВВП у січні–листопаді порівняно з відповідним періодом попереднього року відбулося переважно за рахунок збільшення валової доданої вартості на транспорті та зв'язку на 7,9%, добувній промисловості – на 4,1%, обробній промисловості – на 2,7%. Водночас спостерігається зниження валової доданої вартості в таких вагомих секторах економіки, як торгівля (-8,5%) та будівництво (-6,9%).

Промислове виробництво зросло на 2,9% проти 13,4% рік тому (рис. 2).

Приріст продукції одержано майже за всіма основними видами діяльності, крім виробництва коксу і продуктів нафтопереробки, металургії та обробки металу.

Для радикального підвищення продуктивності праці, ефективності та конкурентоспроможності національної економіки необхідно домагатися розвитку та примноження національного капіталу, який діє в прозорих економіко-правових рамках на благо нації, зміцнення національного інвестиційного потенціалу.

Відтак, принципово важливим стратегічним завданням стане створення середовища, яке заохочуватиме інвестиції насамперед у важливі для соціально-економічного розвитку країни сфери та галузі.

Орієнтирами стратегії стимулювання інвестиційної діяльності мають стати:

- підвищення ефективності бюджетних капітальних видатків, опанування сучасних бюджетних стимулів розвитку;
- акумуляція коштів населення в рамках систем соціального та пенсійного страхування та їх

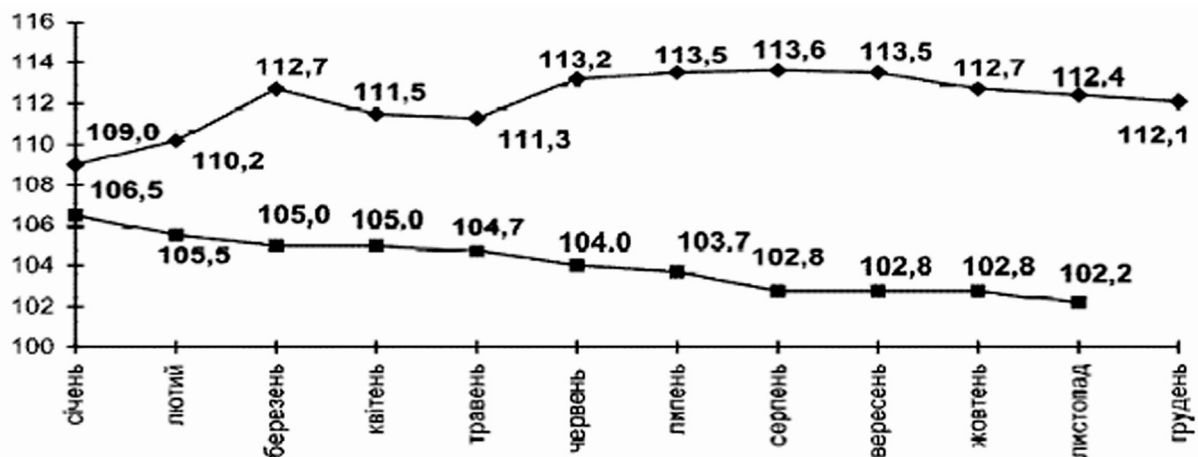

Рис. 1. Зміни реального ВВП у 2011–2012 рр.
(наростаючим підсумком у % до відповідного періоду попереднього року)

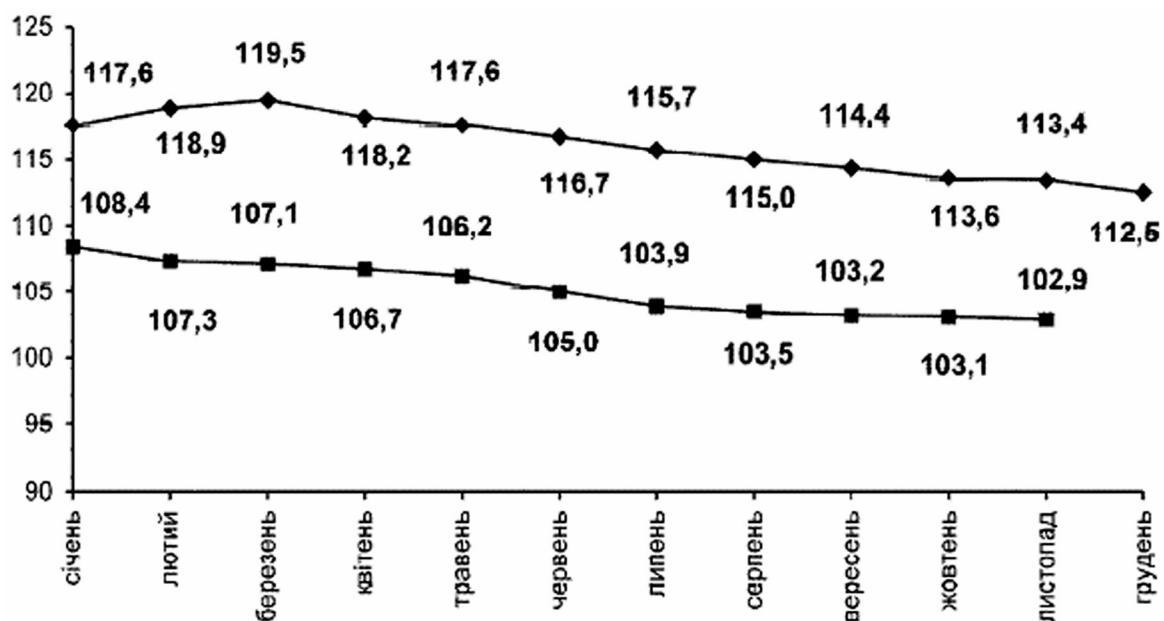

Рис. 2. Зміни обсягів промислового виробництва у 2011–2012 рр.
(наростаючим підсумком у % до відповідного періоду попереднього року).

- спрямування на довгострокове кредитування інвестиційної діяльності;
- розширення бази інвестиційних ресурсів, що спрямовуватимуться в інноваційну сферу через механізми податкової, митної та регулятивної політики;
 - посилення інвестиційного спрямування розвитку фондового ринку та його інфраструктури;
 - інвестиційне спрямування приватизаційних процесів;
 - запровадження механізму акумулювання вільних коштів, зокрема у венчурних фондах;
 - забезпечення реалізації інвестиційного спрямування амортизаційної політики;
 - посилення інвестиційної активності населення та забезпечення гарантованого захисту їхніх заощаджень;
 - спрощення доступу підприємств до довгострокових кредитів, зниження реальних відсоткових ставок завдяки реструктуризації та додатковій капіталізації банківського сектора, створенню інститутів довгострокового кредитування, збільшенню присутності іноземного банківського капіталу на ринку України;
 - зміцнення міжгалузевих потоків капіталів у спосіб розвитку фондового ринку, розвитку горизонтально та вертикально інтегрованих компаній;
 - реформування системи оподаткування прибутку підприємств, яка має заохочувати їх інвестиційне спрямування;
 - формування прозорих та таких, що спираються на досвід країн-членів ЄС, податкових стимулів інвестиційних процесів, забезпечення рівності доступу до цих стимулів;
 - впровадження інструментів стимулювання енерго- та ресурсозбереження, переходу на енерго- та ресурсозберігальні технології як засобу підвищення продуктивності праці та вивільнення значних інвестиційних ресурсів;
 - визначення організаційної структури управління інвестиційною діяльністю з ясними та чітко визначеними повноваженнями, відповідальністю та обов'язками відповідних органів влади;
 - створення системи страхування інноваційних ризиків, у тому числі за сприяння держави;
 - сприяння створенню та розвитку інноваційної інфраструктури виробництва і підприємництва;
 - поліпшення інформування вітчизняного та іноземного бізнесу про інвестиційні можливості підприємств, галузей та регіонів, інвестиційні перспективи в Україні, умови економічної діяльності та макроекономічну ситуацію на теренах України, становище на ринках, виробничий потенціал українських підприємств тощо.
- Українська економіка впродовж 2011 р. продемонструвала позитивну динаміку розвитку, долаючи

негативні наслідки суттєвого підвищення вартості енергоресурсів на початку року, відбулась певна адаптація суб'єктів до нових умов господарювання. Про це свідчить прискорення темпів економічного зростання. Реальне зростання ВВП за 2012 р. становило 7% (до 2011 р.) обсягів виробництва промислової продукції – 6,2%.

Позитивну динаміку економічного зростання визначили покращення кон'юнктури на зовнішніх ринках, підтримання високих темпів реального зростання доходів населення та інвестицій в основний капітал. Результат зростання зовнішнього та внутрішнього попиту (інвестиційного та споживчого) віддзеркалився на пропозиції товарів та послуг.

Протягом 4 місяців спостерігалась висхідна динаміка валової доданої вартості майже всіх видів економічної діяльності. Збільшення обсягів виробництва у промисловості та підвищення реальних наявних доходів населення привело до зростання попиту на послуги суміжних видів економічної діяльності – торгівлі і транспорту, валова додана вартість яких зросла відповідно на 15,6% і 9,8%. Зростання обсягів інвестицій у будівництво як з боку приватних інвесторів, так і з боку держави, в більшій мірі, сприяло прискоренню зростання реальних темпів валової доданої вартості будівництва (на 8,8%). Інвестиційний попит, простимульований підвищенням цін на енергоресурси, демонстрував у 2011 р. позитивну динаміку: темпи зростання інвестицій в основний капітал за 9 місяців становили 116,1% (проти 103,4% за 9 місяців 2010 р.).

Проведення Урядом політики, спрямованої на покращення добробуту населення, привело до зростання реальної заробітної плати штатних працівників за 2012 р. проти 2011 р. на 18,3%, реальних наявних доходів населення за січень-листопад – на 16,3%. Це відбулось під впливом державного регулювання мінімальних державних соціальних гарантій (заробітної плати, пенсії за віком), збільшення пенсій окремим категоріям громадян, стимулювання підприємницької діяльності та зростання зайнятості.

За 2012 р. фактичні доходи державного бюджету перевищили планові на 0,4%. Видатки державного бюджету за рік перевищили доходи на 3,8 млрд. грн. проти 7,9 млрд. грн. у 2011 р. Дефіцит бюджету в основному фінансувався за рахунок отримання надходжень від зовнішніх (10,2 млрд. грн.) та внутрішніх запозичень (1,6 млрд. грн.), зменшення коштів на рахунках Уряду (на 1,2 млрд. грн.) та надходження коштів від приватизації.

Депозити фізичних осіб за 2012 р. зросли на 45,8%. Високі інфляційні очікування населення в період парламентських виборів вплинули на структуру росту депозитів: у національній валюті вони збільшились всього на 37,2%, тоді як в іноземній валюті – на 57,5% при зменшенні відсоткових ставок на депозити як в національній, так і в іноземній валюті.

За 2012 р. індекс споживчих цін становив 111,6% проти 110,3% у 2010 р. Підвищення цін на газ для економіки є цілком на початку 2012 р. викликало адміністративне підвищення цін (тарифів) на послуги для населення (газ, електроенергія, житлово-комунальні, зв'язок, пасажирські залізничні перевезення), що було основним фактором прискорення інфляції.

Зростаюча динаміка обсягів кредитування (загальний обсяг кредитних вкладень у 2012 р. збільшився на 71%), у тому числі інвестиційного спрямування, супроводжувалась зниженням середньозваженої середньомісячної відсоткової ставки за кредитами в національній валюті на 1,3 відсоткового пункту до 15,1%.

Міжнародні валютні резерви на кінець грудня 2012 р. становили 22,3 млрд. дол. США (з початку року збільшились на 2,86 млрд. дол. США). Такий рівень резервів є достатнім для покриття потенційних ризиків платіжного балансу і становить 5,7 місяця прогнозного імпорту. Отже, відносна макроекономічна стабільність, що спостерігалась у 2012 р., дає всі підстави для оптимістичного погляду в майбутнє. Стабільне макроекономічне середовище, прозорість процедур приватизації, передбачувана фіскальна політика призведуть до підвищення активності з боку іноземних інвесторів.

Розширення інвестиційної складової розвитку дасть можливість започаткувати та розгорнути у майбутньому якісні зрушення у структурі економіки. Це буде основою для довгострокового економічного зростання на рівні не нижче 6%, що відбуватиметься в умовах досягнення низьких темпів інфляції та забезпечення стабільності національної валюти.

Підвищення ефективності внутрішніх факторів зростання відбуватиметься внаслідок проведення структурних реформ та формування сприятливого інвестиційного клімату. Передбачається, що покращання інвестиційного іміджу України сприятиме зростанню обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку (близько 4 млрд. дол. США в середньому за рік). Збільшення рівня інвестицій в економіку та інноваційного наповнення інвестицій дасть можливість підвищити її конкурентоспроможність.

У цілому, стає економічне зростання в середньостроковій перспективі забезпечуватиметься розширенням внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, підвищенням ефективності використання

виробничих ресурсів та науково-технологічного потенціалу, зміцненням конкурентоспроможності української економіки та зниженням енергоємності економіки країни. Середньорічні темпи розвитку промисловості в період 2012-2016 рр. прогноуються на рівні 108%.

Передбачаються високі темпи зростання в машинобудуванні, харчовій та легкій промисловості, металургії, хімічній та нафтохімічній промисловості.

Дії Уряду будуть спрямовані на підвищення розміру мінімальної заробітної плати до розміру прожиткового мінімуму шляхом державного регулювання мінімального рівня заробітної плати, упорядкування системи оплати праці в бюджетних галузях на основі Єдиної тарифної сітки, зменшення рівня безробіття та інше. Реальна середньомісячна заробітна плата зростатиме в середньому за рік на 10–11%.

Висновки. Отже, головним підсумком у середньостроковій перспективі повинно стати стає економічне зростання, яке базуватиметься на розширенні внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, зміцненні конкурентоспроможності української економіки, підвищенні ефективності використання виробничих ресурсів та науково-технологічного потенціалу.

Отже, на сучасному етапі розвитку економіка України стає більш стабільною та в ній можна спостерігати позитивні зрушення.

Як ми бачимо, економіка України, за прогнозами, повинна стати стабільною і розвиватися, що, у свою чергу, підвищить кількість виходів іноземних компаній на український ринок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Doing Business 2012 data for the Ukraine. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/>
3. 2012 Index of Economic Freedom. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://heritage.org/index/country/ukraine>
4. Україна увійшла до п'ятірки найгірших економік світу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2011/07/6/290977/>
5. Новий курс: Реформи в Україні 2010 – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/books/2010/10nandop1.pdf>